

Чедо М. Милетић

ТРНОВО
СЕЛО НА ЛИСИНИ
Трново

Уредник

Зоран Колунџија

Рецензенти

проф. др Љубо Каурин

проф. др Радован Грандић

На насловној страни:

Школска зграда у Трнову

ЧЕДО М. МИЛЕТИЋ

Т Р Н О В О
СЕЛО НА ЛИСИНИ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

САДРЖАЈ

УВОД	15	4.3 Испаша стоке	75
1. ЗАВИЧАЈ	17	4.4 Бирање станишта	76
1.1 Положај села Трнова	20	5. КУЋА И ОБЈЕКТИ УЗ КУЋУ	77
1.2 Назив нашег села	22	5.1 Кућа	77
1.3 Одакле смо дошли?	24	5.2 Објекти уз кућу	79
1.4 Име и презиме	24	5.3 Зградаца	79
1.5 СРПСКИ РОДОСЛОВ	52	5.4 Кошана (курузана)	80
1.6 Породични надимци	54	5.5 Амбар	80
2. ТОПОГРАФИЈА	55	5.6 Трап	80
2.1 Топографија села Трнова	55	5.7 Дрвљаник	81
2.2 Дивљакиња и Чугељ	56	5.8 Нужник	82
2.3 Планина Лисина	57	5.9 Штала (стаја)	82
2.4 <i>Лисино ѿоро</i>	58	5.10 Ајат	83
2.5 Омар	58	5.11 Колибе	83
2.6 <i>Равно ѿље / Омару /</i>	59	5.12 Живот на селу некада	84
2.7 Баре	59	5.13 <i>Једно зимско јуширо</i>	85
2.8 Котловача	60	6. ДРУМСКИ И ЖЕЉЕЗНИЧКИ	
2.9 Градина	60	САОБРАЋАЈ	87
2.10 Мраморје	61	6.1 <i>Грам злашта за грам камена</i>	88
2.11 Чераја	62	6.2 Путовање „Ђиром“ до Дрвара	89
2.12 Долача	63	6.3 Биће пруге	91
2.13 Сокоград	63	6.4 <i>Ђаци јунаци</i>	91
2.14 Јусићи	64	7. ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА НАШЕГ	
3. РИЈЕКЕ, ПОТОЦИ И ИЗВОРИ	67	КРАЈА	93
3.1 Сокочница, Трновица и		8. ТРГОВИНА	95
Младачка ријека	67	8.1 Продавница „Задруга“,	
3.2 <i>Ријека љејошица</i>	69	у Трнову	96
3.3 Даброви – становници		8.2 „Рољића хан“ у Герзову	96
Сокочнице	69	8.3 Путовање у Мркоњић Град	96
3.4 Врело Вискија	70	8.4 Сомун и ђевапи	97
3.5 Змајевац	71	8.5 Пјешачење до Бараћа	98
4. КЛИМА	73	8.6 <i>Бомбони, медењаџи и ракија</i>	99
4.1 Земља за обраду	73	8.7 Бараћка пијаца	99
4.2 Шуме	74	8.8 <i>Криво је руно</i>	101

8.9 Лака – <i>џрџовац сџоком</i>	102	13. КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА .	135
8.10 Грoжђе у бисаџама	102	14. ДРУГИ СВЈЕТСКИ РАТ	137
9. ПОРОДИЧНЕ ЗАДРУГЕ	105	14.1 Касно леђи, а рано усџаиши . . .	138
9.1 Домађин	106	14.2 Ђукови	139
9.2 Сеоске радне задруге	106	14.3 Наше двије војске	140
9.3 Ушврђени џазар	107	14.4 Отац и син у рату.	141
9.4 Сеоски кнез	108	14.5 Цивилне жртве рата 1941–1945. у Трнову и Јусиђима	142
9.5 Кнез Саван.	109	15. СТВАРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	147
9.6 Народна милиџија.	109	15.1 Погинули борци из Трнова у отаџбинском рату (1991–1995)	148
9.7 Псовање милиџије.	110	15.2 Знам ко сџе.	148
9.8 Павле се „џошџаџа“	110	15.3 А како је џвој џаџа?	149
9.9 Најбоље је кад си млад	111	15.4 Фрађо се врађа	149
9.10 Партиџиски канџиџаџи	111	16. ДОСЕЉАВАЊЕ И ИСЕЉАВАЊЕ	151
10. ОСОБИНЕ ЖИТЕЉА НАШЕГ КРАЈА	113	16.1 Крчење шума	151
10.1 Поздрављање при сусретима	115	16.2 Ко више џоједе каше?	152
11. НАШИ КРАЈЕВИ У ПРОШЛОСТИ	117	16.3 Тјескоба на земљишном посједу и потрга за послом	152
11.1 Из историјске прошлости нашег народа	118	16.4 Прва миграџија становништва	153
11.2 Од Кулина бана	120	16.5 Планско пресељавање становништва	154
11.3 Отоманска влаџавина	120	16.6 Пут без возног реда	155
11.4 Босна и Херџеговина под турском и аустроугарском влашђу 122		16.7 Гастарбајтери	156
11.5 Босна у врејеме Омер – паше Латаса	123	16.8 Боси и обувени.	158
11.6 Кажњавање срамођењем.	125	16.9 Кафана на рскршђу	158
11.7 Осман џаша	125	16.10 Путовање од Мркоњић Граџа до Линџа	160
11.8 Карађорђе са буковачким џрошом	126	17. ДЕМОГРАФСКА СТАТИСТИКА.	163
11.9 Улога Беђамина Калаја у Босни.	126	17.1 Први попис становништва извеле су аустроугарске власти 1879. гоџине, гоџину дана након окупације	163
11.10 Рушитељ монархије	127		
11.11 Главарина	128		
11.12 Пашић и Гизлинџен	129		
12. ПРВИ СВЈЕТСКИ РАТ	131		
12.1 Српски краљ у рову.	132		

17.2 Аустроугарски попис из 1879. године за наше село	163	19.20 Жетва и вршидба пшенице и јечма	183
17.3 Аустроугарски попис становништва из 1885. год. . .	164	19.21 <i>Млаишии иразну сламу</i>	185
17.4 Аустроугарски попис становништва из 1895. год. . .	164	19.22 Окопавање и жетва кукуруза	185
17.5 Аустроугарски попис становништва из 1910. год. . .	164	19.23 Комушање и круњење кукуруза	186
17.6 Попис из 1921. године	165	19.24 <i>Скуиа ииша</i>	187
17.7 Попис из 1931. године	165	19.25 Пасуљ и тикве	188
17.8 Домаћинства и становништво према пописима од 1948. до 1991. године	165	19.26 Ступица.	188
17.9 Броја становника са пописа од 1961. до 1991. године	165	19.27 Берба кукуруза у Бачкој и Банату	189
18. БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВИЈЕТ	167	19.28 Гредице лука	189
19. ЗЕМЉОРАДЊА	169	20. РАД У ШУМАРИЈИ	191
19.1 <i>Боташство је у њиви</i>	170	20.1 <i>Радн(ичк)о одијело и цијеле</i> . .	192
19.2 Годишњи приходи домаћинства.	170	20.2 Дрвосјеча Дане.	192
19.3 Моба	171	20.3 <i>Пукла трана, „пукла“ ирича</i> . .	193
19.4 <i>Јечам у иламену</i>	171	20.4 Самарица	193
19.5 Неко коси, неко воду носи . .	172	20.5 Ђумуране и кречане	194
19.6 Прибор за косу.	174	21. СТОЧАРСТВО.	195
19.7 Коса варцарка	174	21.1 Благо	195
19.8 Откивање косе	175	21.2 Овчарство.	196
19.9 Ужина за чобане.	175	21.3 Забрана држања коза	197
19.10 <i>Слашка ииша</i>	176	21.4 Осјемењавање оваца	198
19.11 Купљење сијена	177	21.5 Предсједник осјемењава овце	198
19.12 <i>Тежи навилјак сијена</i>	178	21.6 Залутала овчица.	199
19.13 Кључ за сијено	179	21.7 Коњ, човјеков сапутник и сапатник	199
19.14 Орање воловском и коњском запрегом	179	21.8 Коњска опрема	201
19.15 Спрега (сувоз)	181	21.9 <i>Зекан се куршалиса свој тазде</i> .	201
19.16 Јарам и тељизи.	181	21.10 Крава буша	202
19.17 Дрљача (зубача).	182	21.11 Вучја опасност.	203
19.18 <i>Воловска зайреја без звона</i> . . .	182	21.12 Награда за убијеног вука . .	203
19.19 Ђубрење ораница.	183	21.13 Чобани	204
		21.14 <i>Чобан и говеда у олуји</i>	205
		21.15 Селекција стоке.	205
		21.16 Одвајање телета од краве . .	206
		21.17 <i>Крава музара</i>	206
		21.18 Бодљевина бикова	206
		21.19 Пландовање марве	207

21.20 Пуштање крви онемоћалој овци	207	23.2 Уйала му сјекира у мег.	230
21.21 Сломљена нога марвинчета	208	24. Млин – чаробна машина	231
21.22 Зимина (посјек)	208	24.1 Мљевење житња без ујма	232
21.23 Испаша свиња у природи	209	24.2 Млин мељуца	233
21.24 Куповина прасета за печеницу	210	25. ИСХРАНА ЧЕЉАДИ	235
21.25 Тринаесто прасе	210	25.1 Јела, поврће	235
21.26 Прасе ујамшило џуш	210	25.2 Бијели мрс	237
21.27 Живинарство	211	25.3 Пура	238
21.28 Кока намјењена за џазар	211	25.4 Гра на трпези	238
21.29 Мачка се дочекује на ноге	212	25.5 Кромпир	239
21.30 Несјашица сијена	213	25.7 Гажење купуса ногама	240
21.31 Бронза	213	25.8 Роква (ротква)	241
21.32 Кузо	213	25.9 Сријемуш и коприве	241
21.33 Стока у зијану	214	26. ОГЊИШТЕ И ПОКУЋСТВО	243
21.34 Ограда	214	26.1 Огњиште	243
21.35 Воловодница	215	26.2 Дувар	244
21.36 Пројала пројаја волова	215	26.3 Луч и лампа петролејка	244
21.37 Цивикат (сертификат)	216	26.4 Фуруна и шпорет „фијакер“	245
21.38 Ноћни џосјешилац из шуме	216	26.5 Маја	246
21.39 Јушро	217	26.6 Камарија	246
21.40 Рукавица црвене боје	217	26.7 Покућство	247
22. ВОЂАРСТВО	219	26.8 Кашун	248
22.1 Ракија шљивка	220	26.9 Сеђија	249
22.2 Румена јабука	220	26.10 Тара	250
22.3 Под крошњом јабуке	221	26.11 Сандук за одјећу	250
22.4 Печење шљивке	221	26.12 Креденац	250
22.5 Шлауф за ракију	222	26.13 Кухињско посуђе	251
22.6 Ракијски бардачић	223	26.14 Мјесечев сјај	251
22.7 Плоска	223	26.15 Дједова здјела	253
22.8 Боца са узицом	224	27. СНАБДИЈЕВАЊЕ КУЋЕ	
22.9 Плетенка	224	ВОДОМ	255
22.10 Суве шљиве	225	27.1 Точак	255
22.11 Крушке	225	27.2 Трновачки извори	255
22.12 Киселе крушке	226	27.3 Бардак, сводница и пискер	256
22.13 Нисам џао с крушке	226	27.4 Умиваоник, канта и пешкир	257
22.14 Трешење	227	27.5 Разговори на точку	258
23. ПЧЕЛАРЕЊЕ	229	27.6 Воду џијем, лице мијем	258
23.1 Ројење пчела	230	27.7 Одржавање хигијене укућана	259
		27.8 Прање рубља и прање косе	260
		27.9 Кућа је на жени	260

27.10 Женски и мушки њослови.	261	29.30 Бацање пљоснаца.	283
27.11 Срећна суђуја Сшоја.	262	29.31 Пушка чепара од зове.	284
28. МЕДИЦИНА.	263	29.32 Труба од коре дрвета.	284
28.1 Народни зубар	265	29.33 Пиштаља (пишта)	284
28.2 Сеоска бабица	266	29.34 Чегрталка.	285
28.3 Разливање страве.	266	29.35 Дјечији телефон	285
28.4 Стево Стојичић – травар и змијар	267	29.36 Игра школе.	286
28.5 Ријечи као лијек	268	29.37 Игра са шибицом.	286
29. ОДРАСТАЊЕ НА СЕЛУ.	269	29.38 Извлачење клипића.	287
29.1 Калеидоскоп.	269	29.39 Трешње за понијети	287
29.2 Бабине.	270	29.40 Ко набије, тај добије	288
29.3 Млијeko за новорођенче.	270	29.41 Прескакање	288
29.4 Упис у матичну књигу.	271	30. МОМКОВАЊЕ И ДЈЕВОВАЊЕ	289
29.5 Бешика, повијање бебе и дубак	271	30.1 Прело	289
29.6 Строжак	272	30.2 Прело без момака.	289
29.7 Босонога дјетињство	272	30.3 Ваљата цура	290
29.8 Крађа воћа	273	30.4 Удаја по препоруци	291
29.9 Трешње на њоклон.	273	30.5 Неодлучна удавача.	297
29.10 Брзи Коле	273	30.6 Ко прије дјевојци.	297
29.11 Свињски мијур.	274	30.7 Дјевојка из комшилука	298
29.12 Осинак	274	30.8 Свадба (пир).	299
29.13 Милошта.	275	30.9 Прсиен на десној руци	303
29.14 Крштење	276	30.10 Момчилова женидба.	303
29.15 Кума њоѡадија	276	30.11 Ђувегија Лука.	304
29.16 Модри дланови	277	30.12 Дјевојачко руво	304
29.17 Племица	277	30.13 Пољевачина	305
29.18 Игре на снијегу	278	30.14 Прислушкивање младенаца	305
29.19 Чај и облога против врућнице	279	30.15 Бираће коло	306
29.20 Машалање	279	30.16 Најљешше цуре на збору.	307
29.21 Кајјана Свешој Пешра	280	30.17 Жеља: удати се у град	308
29.22 Гегалка	280	30.18 Дјевојка са ѡорбом „шаром“	308
29.23 Клисање	281	30.19 Мирацика и домазет.	309
29.24 Берба љеља.	281	30.20 Бацање камена с рамена	310
29.25 Пијукање.	281	30.21 Потезање ужета.	310
29.26 Игра жмур(к)е	282	30.22 Трка скакањем у врећи.	310
29.27 Игра зује	282	30.23 Крбање	311
29.28 Игра пола – цијело	283	30.24 Потезање „куке“	311
29.29 Игра „тура“ и „јазија“	283	30.25 Потезање штапа.	311
		30.26 Скакање из мјеста у даљ	311
		30.27 Рвање.	312

30.28	Купање у вировима	312	31.33	Шишање, бријање и бркови	333
30.29	Картање: игра седмице	313	31.34	Дижва	334
30.30	Омладинске радне акције	313	31.35	Сепет	335
30.31	Акцијаш Спасо	314	31.36	Војнички кофер	335
30.32	<i>Врајолица</i>	315	31.37	Решето и сито	336
30.33	<i>У шуми</i>	315	31.38	Ераково решето	337
31.	ОДЈЕЋА, ОБУЋА И ПРЕДМЕТИ		31.39	Пакет	338
	У ДОМАЋИНСТВУ	317	31.40	Пржањ и млин за кафу	338
31.1	Домаћа радиност	317	31.41	Дивка	339
31.2	Обућа	318	32.	НАРОДНИ МУЗИЧКИ	
31.3	Изуваљка	320		ИНСТРУМЕНТИ	341
31.4	Опанци који пашу	320	32.1	Гусле	342
31.5	Презување	320	32.2	<i>Позивање да се брани</i>	
31.6	<i>Ком ојанци, ком обојци</i>	321		<i>ошацбина</i>	343
31.7	Делегат у ципелама	321	32.3	Потресање при пјевању	344
31.8	Капа кићанка (личка капа)	322	32.4	<i>Славујев тлас</i>	344
31.9	Бошча	322	33.	ЗАНАТИ И ЗАНАТЛИЈЕ	345
31.10	Марама	322	33.1	Шнајдерај	346
31.11	Гердан (ђердан, јаспра)	323	33.2	Трновачке шнајдерке	347
31.12	Чувано руво	323	33.3	Шнајдер Бранчило	348
31.13	Платно за гаће и кошуље	323	33.4	Терзијан	348
31.14	Два пара рубља	324	33.5	Пилана Стојана Вукомана	349
31.15	Прегача	324	33.6	<i>Продаја ђошумљене ђарцеле</i>	349
31.16	Пегла на жар	325	33.7	Тишљерај	350
31.17	Са вуном нема зиме	325	33.8	<i>За што се куца у дрво</i>	
31.18	Чарапе и приглавци од вуне	326		<i>шри ђуша?</i>	351
31.19	Кожун	327	33.9	Столарски сто – банак	351
31.20	Поњава	327	33.10	Блања	352
31.21	Ступа	327	33.11	Самарџија	352
31.22	Ваљање сукна	328	33.12	Ковач	353
31.23	Преслица	329	33.13	<i>Неко кује, неко воду носи</i>	353
31.24	Дозиднице	330	33.14	Ђускија	354
31.25	Подметач (декица) за		33.15	Сврдло	355
	столицу	330	33.16	Нож склопац (нож коричар)	355
31.26	Кутија успомена	330	34.	О НЕКИМ СЛУЖБАМА И	
31.27	Супружници на зиду	331		СЛУЖБЕНИЦИМА	357
31.28	Торба „шара“	331	34.1	Из историје поште	357
31.29	Бисаге	332	34.2	Поштар	359
31.30	Шарпељ	332	34.3	<i>Писма ђошшара Пере</i>	359
31.31	Дуванити и диванити	332			
31.32	<i>Памешно коњче</i>	333			

34.4 Као што о и ми теби (вама) желимо	360	35.25 Неухватљива вјештица	379
34.5 Порезник	361	35.26 Стара народна вјерована	380
34.6 <i>Мајичар у ојаницима</i>	362	36. ИЗ ДУХОВНОГ ЖИВОТА	
34.7 <i>Јојунашти коњводац Буро.</i>	362	СРПСКОГ НАРОДА	383
34.8 Пољар	363	36.1 Религија	383
34.9 <i>Служба је служба</i>	363	36.2 Јеванђеље	384
34.10 Шумар	364	36.3 <i>Молитва Господња: Оче наш.</i>	384
34.11 <i>Шумокрадица Васо</i>	364	36.4 Славарица	385
34.12 <i>Свакоме његов посао</i>	365	36.5 Бадњи дан и Божић	386
34.13 <i>Увјерење и повјерење</i>	365	36.6 Чесница	387
35. НАРОДНИ ОБИЧАЈИ, ОБРЕДИ		36.7 Божићна печеница	388
И ТРАДИЦИЈА	367	36.8 Васкрс	388
35.1 Зборови	368	36.9 Хљеб и вино	389
35.2 Кумство	369	36.10 Улога цркве	389
35.3 Покладе	369	36.11 Свештеник	389
35.4 Житне молитве	369	36.12 Одлазак у цркву	390
35.5 Испраћај покојника	370	36.13 <i>Пој без браге</i>	390
35.6 Спремање посмртног		36.14 Православни храм у Трнову	391
сандука	370	36.15 Мјера – овчија кожа	392
35.7 <i>Сава носи свој крст</i>	370	36.16 Црквено звоно	392
35.8 Грумен земље	371	36.17 Свети Сава	393
35.9 <i>Појурена покојница</i>	371	36.18 <i>Једна од по(р)ука паиријарха</i>	
35.10 У славу и част	372	<i>Павла</i>	394
35.11 <i>Наздрављање подизањем</i>		36.19 Анђели	394
<i>чаше</i>	373	36.20 Народна прича о арханђелу	
35.12 <i>Ракија за двојицу</i>	373	Михаилу	395
35.13 <i>Кер на слави</i>	374	37. НАЈЧЕШЋЕ СРПСКЕ СЛАВЕ	397
35.14 Преслава	375	37.1 Томиндан (19. октобар)	397
35.15 Зајменик	375	37.2 Лучиндан (31. октобар)	397
35.16 Задушнице	375	37.3 Митровдан (8. новембар)	398
35.17 Побратимство	376	37.4 Врачи (14. новембар)	398
35.18 <i>Њепош и була</i>	376	37.5 Аранђеловдан (21. новембар)	398
35.19 Чаројице	376	37.6 Никољдан (19. децембар)	398
35.20 Вучари	377	37.7 Стефањдан (9. јануар)	399
35.21 Прсковдан	377	37.8 Јовањдан (20. јануар)	399
35.22 Перајица и жмаре	378	37.9 Часне вериге Светог Петра	
35.23 Гатање по плећки	378	(29. јануара)	399
35.24 О уроцима	379	37.10 Бурђевдан (6. мај)	400
		38. ШКОЛСТВО	401
		38.1 Школски систем	401

38.2 <i>После боја, јунак мудрог коња води</i>	402	39.8 Мање косаца, мање покосе . . .	434
38.3 Наставни план српских професионалних школа за 1899. годину, био је:	402	39.9 Косци без ужине	435
38.4 Школство између два свјетска рата	403	39.10 Рана која не зараста	435
38.5 Основна школа у Трнову	404	39.11 Пољар једе што се не једе.	435
38.6 Стољетна крушка.	418	39.12 Набиј Миле да све стане.	436
38.7 Наша школа	418	39.13 Отишао кум пјешке.	436
38.8 Из прошлости герцовачке школе	419	39.14 Кум и колачићи.	437
38.9 Слово о учитељу	420	39.15 Залеђени мост	437
38.10 Ђачке таблице за писање	421	39.16 Болесна снајка	438
38.11 Учионица, и ђачка торбица са књигама и прибором.	421	39.17 Јово не чује.	438
38.12 <i>Чишанка и шека</i>	422	39.18 Слатке јабуке	439
38.13 Аналфабетски курсеви	423	39.19 Косац спава, трава расте	439
38.14 Ђачки четогођа	423	39.20 Платиће ти мој ћаћа	440
38.15 Потврда о успјеху у школи.	424	39.21 Ашлеме.	440
38.16 Млијeko у праху	424	39.22 Паре које не требају	441
38.17 Модри дланови	425	39.23 Копач Милорад	441
38.18 Два прута неједнаких дужина	425	39.24 Далеко је Шипово	442
38.19 Школски затвор – решт	426	39.25 Коњаник са торбом	442
38.20 Учитељица самује	427	39.26 Прво прело	442
38.21 <i>Сусрећ са старим учом</i>	427	39.27 Славска ракија	443
38.22 <i>Кобила је кобила</i>	428	39.28 Попова подвала	444
38.23 Мудријаш из прве клупе.	428	39.29 Винкова женидба.	444
38.24 Хемичар боји браду	429	39.30 Акцијаш Остоја	444
38.25 Са родитељског састанка (из савремене школе !)	429	39.31 Купање на киши	445
39. ТРНОВАЧКЕ МИНИ ПРИЧЕ	431	39.32 Не могу се пољубити.	446
39.1 Митар страња	431	39.33 Право на такмичење	446
39.2 Нема лијепе бабе.	431	39.34 Ето белаја, ако га тражиш	447
39.3 Празна врећа не стоји исправно	432	39.35 Марино млијeko	447
39.4 Кнез Стеван	432	39.36 Госо језди пјешке са коњићем	448
39.5 Монах и инспектор	433	39.37 Диоба имања	448
39.6 Недовољан број косаца.	433	39.38 Нема ништа за муштулук.	449
39.7 Пребијена коса	434	39.39 Несташни точак.	449
		39.40 Прича из млина.	450
		39.41 Ловачка прича	451
		39.42 Трговац тужибаба	451
		39.43 Домаћин и гост	452
		39.44 Не вјеруј керу	452
		39.45 Кумовање	453
		39.46 Кумић са капом.	453
		39.47 Прича о телефону	454

39.48 Шумар и помоћник	455	39.68 Коњче познаје свог газду . . .	466
39.49 Вид не пије воду	455	39.69 Паре за грабље	467
39.50 Бијело дијете	456	39.70 Трећи пластови	468
39.51 Гости на броју	457	39.71 Дјевојка матирала момка . . .	469
39.52 Чаша иде у круг	457	39.72 Никола Лола	470
39.53 Послушно дијете	458	40. НАРОДНО СТВАРАЛАШТВО .	471
39.54 Мишкова женидба	458	40.1 Јово и Ана	471
39.55 Кад је цабе, није тешко	460	40.2 Благосиљања	472
39.56 Пајина турпија	460	40.3 Преклињања	472
39.57 Бог који помаже	461	40.4 Заклињања	472
39.58 Мог'о би још, ал' нема	461	40.5 Нешто као прекор и	
39.59 Сукно открио Шаров	462	опомена	473
39.60 Земља земљу копа	462	40.6 Поређења	473
39.61 Прасица у зијану	463	40.7 Народне умотворине	476
39.62 Снајка плаћа мељаву	463	40.8 Поштапалице	479
39.63 Мудри јазавац	464	40.9 Загонетк(ањ)е	480
39.64 Ракија за испраћај	464	40.10 Брзалице	481
39.65 Повуци, потегни, ишчупати се		40.11 Народне тазе фразе	481
не да	465	40.12 Завичајно удружење	
39.66 Дођи своме диду!	466	„Трново“ – Чуруг	482
39.67 Лисице са Боровице	466		
41. РЈЕЧНИК	485		
41. ЛИТЕРАТУРА	509		
42. РЕЦЕНЗИЈЕ			
РАНО ДЕТИЊСТВО ЗА ЦЕО ВЕК, проф. др Љубо Каурин	511		
НЕЗАБОРАВНО ВРЕМЕ, проф. др Радован Грандић	514		
43. БИЉЕШКА О АУТОРУ	517		

За Весну и Ану

УВОД

Идеја за писање ове књиге настала је након оснивања Завичајног удружења „Трново“, у Чуругу, 2008. године.

Написати свеобухватну монографију насеља, о коме нема писаних трагова, веома је тешко. За то је потребан тимски рад и добро познавање више научних области.

Садржај књиге, као својеврстан мозаик, настао је из потребе да се село, које је скоро потпуно расељено никад не заборави, и да генерацијама потомака који долазе, који ће књигу листати, остану наше приче, сјећања и свједочења.

Човјек може мијењати мјесто живљења, а мјесто рођења и коријени остају му заувјек. Вријеме брише успомене и сјећања, а ако се они забиљеже, онда још постоје.

Књига говори о томе како се некада у нашем селу живјело и како се привређивало. Уз сточарство, као примарно занимање, житељи Трнова бавили су се и земљорадњом. Последњих педесет година 20. вијека дошло је до огромног напретка у свим областима живота и рада. Услови живота и рада се толико промијене, само за један просјечан људски живот, тако да нове генерације то не могу ни замислити.

Описани су у књизи поједини народни обичаји и вјеровања.

Цијели наш крај, са богатим материјалним, културним и духовним наслеђејем, није довољно археолошки и етнолошки истражен.

Циљ писања књиге је да се колико-толико сачувају стари обичаји и начин живота, бар у сјећању, а који су носили печат свог времена. Нестају обичаји, изворне игре, традиционална ношња и језик, стари занати, традиционална породица, нестаје симбиоза човјека и домаћих животиња...

Село није само оно што око види, већ и људи са њиховим успоменама, причама, духовним богатством, великим срцем и пруженом руком.

Поједине тематске цјелине књиге допуњују посуђене народне приче и анегдоте, као својеврсна освјежења текста. Записане су и аутентичне догодовштине о људима из нашег села и сусједних села: Герзова, Бараћа, Подрашнице, Медне и Лубова. Догодовштине-сличице из живота – које су настале спонтано, пуне животне радости, имају своју духовиту поенту. Како говоре о нашим врлинама, тако говоре и о нашим манама. Лако се и памте и лако преносе. Оне указују на потребу да је сваком човјеку неопходна и духовна релаксација, као предах од свакодневне збиље и одговорности.

„Како је било некада“ у нашем селу и околини темељи се на сопственом сјећању аутора и сјећању пријатеља и познаника, који су допринјели да тематске цјелине књиге буду садржајније и атрактивније за читање.

Вриједност прозног штива и невеликог броја стихова, којима је аутор „зачинио“ књигу, реално ће оцијенити читаоци.

У прилогу књиге су бројне фотографије, углавном старијег датума, међу којима је највише ђачких, различитих годишта. Кажу да фотографије казују више него биране ријечи и „кићене“ реченице.

Ма колико времена да прође од писања ових редова и времена кад буду читани, не знајући какво ће стање, и морално и материјално, бити у овом мјесту и у цијелој држави, читаоче, желим Вам сваку срећу!

У Чуругу, љета Господњег 2020.

Аутор

1. ЗАВИЧАЈ

Све њредјеле на овом свијету дао бих за њредио у коме сам њровео дјетињство.

(Емил М. Сиоран)

Завичај је земљиште, брда, брегови, брежуљци, долови, стране, косе, равни, заравни, крчевине, стазе и богазе, шуме, ливаде, извори, сунчано и звјездано небо, људи, говор, обичаји... Обликује нам завичај карактер и менталитет и веже нас за себе за цијели живот.

Звјездано небо завичаја, запамћени доживљаји из дјетињства, обичаји, језик, и све друго што се понесе из топлог родитељског дома, чува се и не заборавља.

Од памтививијека људи се селе. Некад се ишло за бољим пашњацима и ораницама. Некада се одлази зато што се мора, а некад да се тражи више.

Ако нас путеви живота однесу негдје далеко, у интимном пртљагу, срцу и души, у сну и на јави, понесе се завичај као драгоцену благо. Љубав према мјесту гдје смо рођени ми и наши преци се не заборавља. И кад се човјек укоријени у новом свијету и простору, завичај не заборавља.

У селу Трнову није као некад. Зарасле су многе утабане стазе, нестали вршаји, одлетјеле птице, не чују се звона на стадима, нестала рика говеда и блејање оваца, свиње не ски-

че, не оглашавају се орози, урушени млинови самују, шљиве са изђиклалим гранама све мање рађају, гробља су зарасла у траву, свуда ниче шибље, нема дјечије граје, школска врата забрављена, комшије се не дозивају са једног бријега на други, нема лавежа паса, около влада тишина и празнина. За мукле су чобанске и жетелачке пјесме, и нема позајмница и моба...

Разбјежали смо се из родног краја као што се бјежи од несреће. Талас који нас је понио средином прошлог вијека се још не зауставља, а повратка нема.

Општа слика данашњег Трнова, и околних расељених села, је тужна. Већина домова је празно и запуштено. Село је остало без довољног броја житеља. Млађе популације готово и нема. Одласком људи нестају њихови обичаји, народне игре, традиционална ношња, језик, стари занати, традиционална породица...

Ријетке су куће које одолијевају зубу времена и изнад којих се свакодневно вије дим. Само током љетних мјесеци Трново колико-толико оживи. Стигну Трновци из Шипова, Мркоњић Града и Бања Луке. Стигну и из многих мјеста Србије и иностранства.

Љета Господњег 2010. године изграђен је православни храм у Трнову, да се мјештани, који су остали на својим огњиштима, и намјерници, могу помолити Богу и свијеће запалити за преминуле претке.

Гдје год живјели на планети Земљи, у којег год Бога вјеровали, ма коју славу славили, чиме год се бавили, ма које језике говорили, мијењали своје име и презиме, мијењали држављанство, ма коју славу и блага стекли или изгубили, ма који друштвени углед имали, ма како се гиздали и проводили, са ма које чесме воду пили, колико год се селили, макар отишли и на крај свијета, докле год дишемо, остаје нам завицај којим се поносимо и којем се у мислима увијек враћамо.

Може ли се наше село оживјети развојем туризма, развојем лова и риболова, развојем сточарства и воћарства? Има наш крај црногоричне и бјелогоричне шуме за експлоатацију. Злослутну тишину надјачао би живот, ако би било улагања,

ако би било инвестиција. Пуно би значила доградња пута, који пролазећи предивним крајолицима Трнова, спаја село Лубово на југу, и сусједно село Подрашницу на сјеверу. Љубитељима природе, планинарима, пјешацима и бициклистима, та траса је веома интересантна и атрактивна.

Завичај је један. Мислимо на њега и враћамо му се, у походе, и због гробова наших предака.

Постојаћемо онолико колико завичај будемо памтили!

*Украс нашеї села су шуме, ѓроїланици, сїазе,
ливаде, врела...*

*У нашим шумама има їраїова звериња,
оїїалих шишарки, лишїа и сувої їрања;
исїод храшїа жира,
има да се бере їљива, дивљих їрешања,
љековиїої биља, шумских јаїода и љеља.
Има оїојної мириса,
и свежеї їовјеїарца шїо ћарлија.*

*Позовимо їјесника земљоїисца,
їа да їође одозїо са сјевера, од Шибова,
од Сокочнице и њеної врела,
и да иде све до јуїа, до на крај села, до Боровице,
и да све їоїониме сложи у риме.
Нека се у їјесми каже исїїина цијела
о љеїоїи села.*

*Пјеснице їомени да осїану у усїомени:
Русїина, Црни врх и Омар,
Главице, Змајевац и Двосїруки їочкови,
Позијац, Долови, Равни и Кошаришїа,
Баре, Међуїорје, Кизина коса и Ђукуша,
Ќућишїа и Коїловача,
Младачка ријека и Трновица,
Ераковац, Паковац їод Косицом и друїа врела,
и вис Градина у сред села.*

1.1 Положај села Трнова

Село Трново се налази у југозападном дијелу Републике Српске. Површина села, у оквиру бивше општине Бараћи, износила је 2234 ха, односно 22,34 км². Општина Бараћи, расформирана 1963. године, припојена је комплетно Мркоњић Граду. Након Отаџбинског рата, деведесетих година прошлог вијека, готово расељено село Трново, ипак је подијељено између двије општине. Већи дио сеоског атара Трнова припао је општини Мркоњић Град, а други, јужни дио (засеок Јусићи), подручју општине Шипово.

Насеље је размјештено на западним падинама планине Лисине, у јужном дијелу сеоског подручја. Присојно плећато побрђе, у дужини пет-шест километара, на којем су груписани засеоци, благо се спушта ка кориту ријеке Сокочнице. Гледано са западне стране, са бараћких (герзовачких брда), засеоци Трнова виде се „к’о на длану“ и подсјећају на ушушкана птичија гнијезда. На земљишту благог нагиба су и воћњаци, њиве и ливаде. Осунчано насеље, под утицајем сунчевих зрака скоро од изласка до заласка сунца, надморске висине нешто мање од 1000 м, никада није плавно. Инсолацију (енергију коју атмосфера и Земљина површина примају од Сунца) ништа не спречава преко цијелог дана, што повољно утиче на вегетацију и расположење људи.

Великих потешкоћа за превоз љетине нема, сем допремања сијена из „планине“ – због удаљености.

Ријека Сокочница која извире из крашког врела испод Црног Врха (1141м/нв), природна је граница између Трнова и села Герзова. На Сокочници је некад било пуно млинова. Данаас тек по која воденица на овој ријечи меље жито.

У сјеверном дијелу сеоског атара званом ‘планина’, на надморској висини изнад 1000 м, налазе се два мања засеока: Загорићи и Шибови.

Ако се из села одлази у „планину“, гдје су црногоричне и бјелогорине шуме и ливаде, иде се по дрва, иде се у косидбу, и тјера се стока на пашу. Најбујнија четинарска шума, „планини“ је на Црном Врху, и у Рустини изнад заравни Омар.